

- Important to Modern Spain? Political Cultures and Citizenship in Spanish History. *Social History*, Aug., Vol. 29, No. 3, Spain (Aug., 2004), pp. 284 – 300.
- Moreno Pastor, L. (1989). *Los orígenes del Tribunal Supremo*, 1812 – 1838. Madrid.
- Pro Ruiz, J. *El Estatuto Real y la Constitución de 1837*, Iustel, Madrid, 2010.
- Tomás Villarroya, J. (1968). *El sistema político del Estatuto Real (1834–1836)*. Madrid.
- Tomás Villarroya, J. (1968). *El Estatuto real de 1834 y la Constitución de 1837* (Catedra de Estudios Hispánicos), Madrid.

THE SPANISH ROYAL STATUTE (1834 – 1836)

Abstract. El Estatuto Real is a piece of legislation passed in the Spanish monarchy in 1834, representing a “donated” charter, which does not derive from the principle of national sovereignty, but on the contrary – represents the benevolence of the monarch to his subordinates. Although the text of the decree lacks a description of the rights of the population, does not contain a clear and comprehensive definition of the prerogatives of the various authorities, it should be noted that it puts an end to the theoretical principles and ideological statements of the Ancien Régime. The article analyzes this document, which presents the moderate liberal views, and in our opinion is an elegant attempt to strike a balance between the traditional principles, institutions and attitudes of the Catholic monarchy, while presenting Spanish society the opportunity to begin building a limited monarchy where the principles of liberalism are largely imposed.

Keywords: El Estatuto Real; Royal statute; constitution; liberalism; The Spanish Monarchy; separation of powers; national sovereignty

✉ **Ms. Iva Yaneva, PhD student**
<https://orcid.org/0000-0003-2608-126X>
Faculty of History
University of Sofia
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: ianeva.iva@gmail.com

Reviews and Annotations
Рецензии и анотации

БЪЛГАРСКИЯТ XIX ВЕК: НОВИ АРХИВИ И ПРОЧИТИ

Рецензия на монографията „Българският XIX век: Нови архиви и прочити“. София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2019. 232 стр. с приложен компактдиск

Вера Бонева

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Разчитането и препрочитането на Българското възраждане е интелектуално упражнение, което хуманистичката ни осъществява век и половина с разнообразни като значимост и убедителност резултати, но с неизстиващ интерес към вълнуващата събитийност, прикрепена към стопанските, социалните, културните и политическите измерения на динамичното движение към модерните аспекти на обществения живот и към градивните елементи на политическия суверенитет и националната идентичност. Отваряйки – постепенно и постъпателно – страниците на неизчерпаемата книга на възрожденското всекидневие, в повечето от интерпретативните ситуации откриваме нови факти, нови гледни точки към познати събития, нови източници, нови смислови аспекти на „старите“ и вече въввлечени в научен оборот архиви – мемоари, писма, фотографии, „кондики“, официални документи на самоуправленски организации, печатни издания, илюстрации и др. Интригуващата многозначност на завещаната ни от епохата информация постепенно се обогатява и допълва от извори, които извличаме и от чужди архивохранилища – предимно балкански и други европейски.

Така картината на Възраждането се обогатява, уплътнява и оживява в още по-голяма степен, осигурявайки основа и за бъдещи профилирани и интердисциплинарни изследвания.

Неделима част от описания процес е новата колективна монография, създадена от група историци по проект, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието и науката. Ръководител на проекта е доц. д-р Християн Атанасов, а предметът на изследователското начинание е „Информационен портал за архивно-документално наследство на Българското възрождане“. В хода изучаването на архиви и други материали, подходящи за дигитално експониране в бъдещата платформа, екип от учени осъществи предварителни анализи на теми и масиви от архиви, свързани с епохата на Възраждането. Резултатите от споменатите проучвания са публикувани в самостоятелна книга, озаглавена „Българският XIX век – нови архиви и прочити“, отпечатана от Академично издателство „За буквите – О писменехъ“ към Университета по библиотекознание и информационни технологии в София.

Колективната монография е посветена на 80-годишния юбилей на изтъкнатата българска османистка доц. д-р Славка Драганова. Част от нейното творческо наследство е анализирано в самостоятелна статия на Християн Атанасов, който представя каталога на османотурски документи, свързани с теми от стопанската история на Балканския полуостров, отнасящи се предимно до българските земи през XIX век. Споменатият каталог е съставен от юбилейката в рамките на една година – 1969 – 1970, при строго спазване на принципа за запознаване с всеки един архивен материал *de visu* и извличане под формата на резюме на основни географски, просопографски, хронологически, стопански и други данни. По правилата на тогавашната библиотечна наука каталогът е бил положен върху отделни листчета – картотечни фишове, които са подредени по определен от авторката начин. Днес компютърните технологии позволяват концентрираната върху фишовете информация да се „пресича“ на основа на различни ключови думи. По тази причина – със съгласието на авторката – каталогът е пренесен в електронна програма, осигуряваща максимално свободно търсене. Той е приложен на диск към книгата за архивите на Възраждането. С този „бонус“ към читатели и изследователи съставителите на изданието отварят нови полета за проучване на обемните масиви от османотурски документи за XIX век, грижливо пазени във фондовете на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в София.

Съставителите и научните редактори на изданието – проф. д.и.н. Орлин Събев и доц. д-р Християн Атанасов – са го структурирали изданието тематично в два раздела: четири текста, посветени на важни социалноикономически теми, и три текста за църковноорганизационния живот на бъл-

гарите през XIX век. В увода Орлин Събев убедително мотивира избрания подход при конструирането на монографията, представяйки в синтезиран порядък водещи историописни идеи за същността и статуса на епохата на Българското възраждане. Без да претендират, че дават изцяло нов отговор на класическия въпрос, формулиран от Румен Даскалов „Как се мисли Възраждането?“, съставителите на научната книга с основание отбелязват, че прочитът на фактите и личностите през нови или недостатъчно интерпретирани документи и архиви има потенциал не само да уплътни интерпретативните полета на знанието за българския XIX век, но и да обогати така необходимите за нормалния академичен живот многогласие на говоренето и многоизмерност на мисленето по кардиналните и (привидно) маргиналните въпроси на предосвобожденското ни минало.

Следвайки класическата академична етика, авторите са предложили непубликувани другаде текстове, като всеки от тях се е постарал в максимална степен да вгради своя наратив във водещите сюжетни линии на монографията – стопанската и социалната модернизация, институционалните и културните градежи на българската нация, корелацията история и архив. Прилежно и хомогенно е оформен и научният апарат, като са следвани и българските норми за цитиране на непубликувани документи, и правилата на все по-упорно налагащия се библиографски подход с оформяне на списък от използваните архивни и печатни извори в края на всяка част. В случая – в края на всяка статия, включително и към уводните и заключителните думи на съставителите. Всяка отделна част е резюмирана от автора, като резюметата и съдържанието на тома са представени на английски език.

В пространната студия на Надя Манолова-Николова и Християн Атанасов за функционирането на т.нар. „сиромашки каси“ в Дунавския вилает от 60-те и 70-те години на XIX век убедително е показано как през едни проформа религиозни структури със социален характер проникват присъщи на Модерната епоха пазарни практики. Към текста са приложени 19 таблици с извлечени от изворите статистически данни, отнасящи се до различни региони на тогавашната ни етническа територия – Търновско, Софийско, Нишко, Русенско, Тулчанско, Видинско и др. Изследователският текст на Ивелина Машева проследява еволюцията на правната система в Османската империя през втората и третата четвърт на XIX век. Съсредоточавайки погледа си върху правомощията на градските съвети (меджлиси), на търговските и гражданските съдилища, с примери от Видин са показани корелациите между стария правов ред и новите правораздавателни институции, създадени в периода на Танзимата. Орлин Събев търси и открива влияния на османската административна система върху проходащите административни практики в българското общество през същия

период. Ивайло Найденов представя непубликувани документи на братята търговци Димитър, Петър и Алеко Кръстич от Свищов, в които откроява отпечатъците на буржоазния манталитет. Статията на Таня Тодорова има за свой предмет присъствието на темата за църковното движение на страниците на цариградското списание „Български книжици“ (1858 – 1862). Чрез задълбочен прочит на обемен публицистичен материал е показана ролята на професионалното списание за популяризиране каузата за йерархическа самостоятелност от Цариградската патриаршия. Пламен Митев публикува и анализира за пръв път документи, осветляващи избора, ръкополагането и встъпването в длъжност на Ловчанския митрополит Дионисий (1873 – 1875). Оригиналите на писмата и протоколите на Светия синод на Българската екзархия се съхраняват в Църковно-историческия и архивен институт към Българската патриаршия. Чрез 17 пълнотекстови документа и една публикация от вестник „Напредък“ (14 юни 1874 г.) авторът създава детайлна реконструкция на началните стъпки в архиерейската кариера на митрополит Дионисий Ловчански, давайки убедителни примери за професионалната и личностна отговорност на възрожденските духовни лидери пред сънародниците им в процеса на съзидането на Българската екзархия. Пак върху малко познати документи е конструирано и историко-документалното проучване на Милена Тафрова, посветено на българската община в Скопие. Публикувайки устава на общината, авторката дава и допълнителни сведения за начина, по който се е самоуправлявала българската общност в средищния град. Посочва имената на местните лидери, както и данни за дейности на институцията за ръководството на църковния, училищния и социалния живот на скопските българи.

В кратката заключителна част Орлин Събев умело, но предпазливо и интелигентно, проблематизира двата ключови термина, с които работи българската историопис, ангажирана с проучването на XIX век – Танзимат и Възраждане. Влезли в словесните пластове на знанието за епохата още преди Освобождението от османска власт, тези термини се оказват не само живи и жизнени, но и достатъчно адаптивни към периодично сменящите се школи, направления и поколения в историческата наука и в хуманитаристиката, като цяло. С оглед на откроявания факт, редакторът (а и целият авторски колектив) приема(т), че съдържанието на двата исторически феномена подлежи на дебат, но присъствието на термините Танзимат и Възраждане в полето на академичните общувания е незаобиколим факт.

Монографията въвежда в научно обращение разнообразни и малко познати исторически документи, съхранени в български архивохранилища. Публикациите на оригиналите са осъществени при добросъвестно следване Методическия кодекс на Държавна агенция „Архиви“. Библиографските списъци с източници – първични, вторични и третични, разположени в

края на всяка една част на книгата, представляват ценно градиво за последващи анализи на българския XIX век и за разширяване на познавателните хоризонти по визираните аспекти на миналото – не само в локален и национален, но и в европейски план. Спазва се наложилата се добра практика да не се цитират интернет източници в основната литература, а само в бележка под линия, когато това е крайно необходимо. Текстът е хомогенен, а концепциите на отделните автори са кохерентни и тясно свързани с основното внушение на монографията, пледиращо за комплексен, интердисциплинарен и разтоварен от идеологически клишета подход към българското историческо развитие през XIX век.

THE BULGARIAN 19TH CENTURY: NEW SOURCES AND INTERPRETATIONS

Review of the scientific monograph „*The Bulgarian 19th Century: New Sources and Readings*“; Sofia: „Za boukvite / O pismeneh“. 2019. 232 p.

✉ **Prof. Vera Boneva, DSc.**

<https://orcid.org/0000-0003-3009-8750>

University of Library Studies
and Information Technologies

1784 Sofia, Bulgaria

119, Tsarigradsko Shose Blvd.

E-mail: v.boneva@unibit.bg

ПАЗИТЕЛИ НА ПАМЕТА

Източник: Архив на Института за национална памет – Варшава

Стачка в корабостроителницата „Ленин“ в Гданск, август 1980 г.

40 ГОДИНИ ОТ ОСНОВАВАНЕТО
НА НЕЗАВИСИМИЯ ПРОФСЪЮЗ
„СОЛИДАРНОСТ“

ПАЗИТЕЛИ на паметта

Уважаеми читатели,

В настоящия брой рубриката „Пазители на паметта“ на научно списание „История“ е посветена на четиридесетгодишнината от основаването на Независимия профсъюз „Солидарност“.

В сътрудничество с Полския институт в София в книжка 5 се представят текстове, дело на изследователи от Полския институт за национална памет.

В настоящия брой представяме:

Август '80 / Йежи Ейслер

Август 1980 във Варшава / Анджей Боболи

Първият национален конгрес на делегатите на Независимия самоуправляем профсъюз „Солидарност“ – урок по демокрация / Гжегож Майхжак